Komisja
Nadzoru
Finansowego

Małgorzata Gryber
Dorota Sowińska-Kobelak

Przewodnik po kredycie konsumenckim

Poradnik klienta usług finansowych

CEDUR

CEDUR

PORADNIK KLIENTA USŁUG FINANSOWYCH

Małgorzata Gryber
Dorota Sowińska-Kobelak

PRZEWODNIK PO KREDYCIE KONSUMENCKIM

Warszawa 2014

Komisja Nadzoru Finansowego

Publikacja została wydana nakładem Komisji Nadzoru Finansowego

© Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
00-030 Warszawa
www.knf.gov.pl

Warszawa 2014
Wydanie I

ISBN: 978-83-63380-57-1

Nakład: 5000 szt.

Stan prawny na dzień: 14 sierpnia 2014 r.

Przygotowanie do druku i druk
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorczyk
www.grzeg.com.pl

Niniejsza publikacja wydana została w celach edukacyjnych w ramach projektu CEDUR. Informacje w niej zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego nie ponosi odpowiedzialności za wszelkie decyzje inwestycyjne, podjęte przez czytelnika na podstawie zawartych w niniejszej publikacji informacji.

SPIS TREŚCI

O USTAWIE O KREDYCIE KONSUMENCKIM – ZAGADNIENIA WSTĘPNE 5
Co dla konsumenta oznacza kredyt konsumencki 5
Umowa o kredyt wiązany 6
Ważne dla konsumenta pojęcia związane z kredytem konsumenckim 7

STRUKTURA REGULACJI 12

WYMOGI INFORMACYJNE W REKLAMIE KREDYTU KONSUMENCKIEGO..... 13
Podstawowe obowiązki informacyjne reklamodawcy 14
Dodatkowe obowiązki informacyjne 15

OBOWIĄZKI PRZEDKONTRAKTOWE 17
Badanie zdolności kredytowej konsumenta 17
Informacje i wyjaśnienia kredytodawcy lub pośrednika kredytowego 19
Informacje głosowe 20
Obowiązki informacyjne w zakresie kredytów zabezpieczonych hipoteką 21

ZAWARCIE UMOWY O KREDYT KONSUMENCKI 23
Forma umowy o kredyt konsumencki 23
Doręczenie umowy konsumentowi 24

PRAWA KONSUMENTA OKREŚLONE W USTAWIE O KREDYCIE KONSUMENCKIM 26

ODSTĄPIENIE OD UMOWY O KREDYT..... 27
Odstąpienie a umowa dodatkowa 28
Odstąpienie od umowy o kredyt wiązany 28
Odstąpienie od umowy o kredyt wiązany a spełnienie świadczenia 28
Odstąpienie od umowy o kredyt wiązany zawartej na odległość 29
Termin do wykonania prawa odstąpienia 29
Oświadczenie o odstąpieniu od umowy 30
Termin zwrotu kredytu przez konsumenta odstępującego od umowy 30

PRZEDTERMINOWA SPŁATA KREDYTU 31
Przedterminowa spłata kredytu a prowizja należna kredytodawcy 32

ROSZCZENIA I SPORY KONSUMENCKIE..... 33
Kwotowe ograniczenie odpowiedzialności kredytodawcy 34

SANKCJE ZA NARUSZENIE PRZEPISÓW USTAWY 35

O USTAWIE O KREDYCIE KONSUMENCKIM – ZAGADNIENIA WSTĘPNE

Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081, z późn. zm.)[1] zawierała przepisy określające szeroko rozumiane obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt. Ustawa ta została uchylona ustawą z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2011 r., Nr 126, poz. 715). Należy podkreślić, iż głównym celem regulacji prawnych implementujących dyrektywę 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki (Dz.Urz. UE seria L z 2008 r. Nr 133, str. 66, z późn. zm.)[2] było poszerzenie ochrony prawnej przysługującej konsumentom, którzy nie posiadając specjalistycznej wiedzy w zakresie rynku kredytowego, podpisują umowy o kredyt konsumencki z bankami i innymi instytucjami kredytowymi dysponującymi w tym zakresie nieporównywalnie większą wiedzą, jak i doświadczeniem. Większość rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę polskiego miało na celu zlikwidowanie lub zmniejszenie asymetrii informacji przez zapewnienie konsumentom dostępu do bardziej przejrzystych, rzetelnych i pełniejszych danych na temat oferty kredytu konsumenckiego tak, aby podejmowane przez konsumentów decyzje były przeanalizowane i jak najbardziej świadome. Prawidłowe wypełnienie przez kredytodawców i pośredników kredytowych nakładanych na nich obowiązków przed zawarciem umowy z konsumentem stanowi niezbędny element podwyższenia poziomu ochrony konsumenta na rynku kredytów konsumenckich.

Ustawa o kredycie konsumenckim zawiera regulacje prawne dotyczące zasad zawierania i wykonywania umów o kredyt lub pożyczkę z konsumentami. Ustawodawca polski uznał, iż objęcie konsumentów szczególną ochroną to zabieg niezbędny ze względu na znacznie silniejszą pozycję kredytodawców. Celem ustawy było wprowadzenie w polskim systemie prawnym regulacji dotyczących funkcjonowania rynku finansowego mających na celu zwiększenie poziomu ochrony uzasadnionych interesów konsumentów dokonujących czynności prawnych z różnymi instytucjami finansowymi.

CO DLA KONSUMENTA OZNACZA KREDYT KONSUMENCKI

Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub zobowiązuje się wobec konsumenta do jego udzielenia. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności:

[1] Dalej: ustawa o kredycie konsumenckim.
[2] Dalej: dyrektywa 2008/48/WE.

1) umowę pożyczki,
2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów ustawy Prawo bankowe[3],
3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia,
4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia,
5) umowę o kredyt odnawialny.

Za umowę o kredyt konsumencki nie uważa się umowy, zgodnie z którą następuje odroczenie terminu spełnienia świadczenia niepieniężnego, którego przedmiotem jest stałe lub sukcesywne świadczenie usług lub dostaw towarów tego samego rodzaju, jeżeli konsument jest zobowiązany do zapłaty za spełnione świadczenie lub dostawę towaru w ustalonych odstępach czasu w trakcie obowiązywania umowy.

Ustawy o kredycie konsumenckim nie stosuje się do:

1) umów, w których konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania oraz innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumenckiego,
2) umów leasingu, jeżeli umowa nie przewiduje obowiązku przeniesienia własności przedmiotu umowy na konsumenta,
3) umów zawieranych z podmiotami, o których mowa w art. 3 pkt 32 i 33 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j.: Dz.U. z 2014 r., poz. 94, z późn. zm.),
4) umów o kredyt będących wynikiem ugody sądowej, ugody zawartej przed sądem polubownym lub ugody, która jest wynikiem postępowania mediacyjnego,
5) umów o kredyt udzielany wyłącznie pracownikom zatrudnionym u danego pracodawcy w ramach działalności dodatkowej, w której pracownik nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub jest zobowiązany do zapłaty rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania niższej od stóp powszechnie stosowanych na rynku,
6) umów o kredyt udzielany na mocy przepisów szczególnych:
   a) z zastosowaniem niższych stóp oprocentowania niż powszechnie stosowane na rynku lub
   b) jeżeli konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub z zastosowaniem innych warunków, które są korzystniejsze dla konsumenta niż powszechnie stosowane na rynku oraz stóp oprocentowania nie wyższych niż powszechnie stosowane na rynku.

UMOWA O KREDYT WIĄZANY

W obrocie konsumenckim coraz częściej przedsiębiorcy proponują konsumentom sprzedaż towarów połączoną z możliwością kredytowania ich ceny. Konsument korzystając z takiej możliwości zawiera umowę o kredyt wiązany.

[3] Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j.: Dz.U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.), dalej: ustawa – Prawo bankowe.

Umowa o kredyt wiązany oznacza umowę o kredyt, z którego jest wyłącznie finansowane nabycie towaru lub usługi na podstawie innej umowy, a obie te umowy są ze sobą powiązane, zgodnie z którymi:

1) sprzedawca lub usługodawca udziela kredytu konsumentowi na nabycie towaru lub usługi od tego sprzedawcy lub usługodawcy, albo
2) nabycie towaru lub usługi jest finansowane przez kredytodawcę, który współpracuje ze sprzedawcą lub usługodawcą w związku z przygotowaniem lub zawarciem umowy o kredyt, albo
3) nabycie towaru lub usługi jest finansowane przez kredytodawcę, a towar lub usługa są szczegółowo określone w umowie o kredyt.

Wystąpienie jednej z wyżej określonych sytuacji powoduje powstanie umowy o kredyt wiązany. W związku z tym w praktyce mogą występować trzy rodzaje umów o kredyt wiązany o identycznych skutkach określonych w ustawie o kredycie konsumenckim.

Nie stanowi kredytu wiązanego kredyt konsolidacyjny. Celem tego kredytu jest refinansowanie istniejącego już zadłużenia z tytułu na przykład kilku kredytów, a nie finansowanie nabycia przez konsumenta towaru lub usługi.

WAŻNE DLA KONSUMENTA POJĘCIA ZWIĄZANE Z KREDYTEM KONSUMENCKIM

Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) – państwowy organ nadzoru, sprawujący w szczególności nadzór nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym i emerytalnym, nad instytucjami płatniczymi i biurami usług płatniczych oraz nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową; celem nadzoru nad rynkiem finansowym jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku.

Konsument – to osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Definicję konsumenta zawiera regulacja art. 22^1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny[4]. Brak bezpośredniego związku pomiędzy dokonaną czynnością prawną a działalnością gospodarczą lub zawodową osoby fizycznej stanowi najistotniejsze i najbardziej charakterystyczne wyróżnienie dla pojęcia konsumenta i może być przeciwstawiane pojęciu przedsiębiorcy.

O tym, czy dana osoba jest konsumentem decyduje to, z jakimi podmiotami wchodzi w relacje i jaki one mają charakter. Do oceny w tym zakresie przyjąć należy wzorzec konsumenta rozważnego, świadomego i krytycznego, który potrafi prawidłowo rozumieć kierowane do niego informacje.

Kredytodawca – to poza bankami, także i inne instytucje finansowe, a nawet osoby fizyczne. Kredytodawca to przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. –

[4] Dalej: Kodeks cywilny lub K.c.

Kodeks cywilny, który w zakresie swojej działalności gospodarczej lub zawodowej, udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

Jednostka organizacyjna, o której wyżej jest mowa, powinna spełniać kryteria określone w art. 331 § 1 K.c., a więc posiadać zdolność prawną przyznaną przez ustawę, np. spółka osobowa zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j.: Dz.U. z 2013 r. poz. 1030, z późn. zm.) lub wspólnota mieszkaniowa zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (t.j.: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903, z późn. zm.).

Uznaje się, że przedsiębiorcą w rozumieniu Kodeksu cywilnego jest każdy podmiot, który chociażby w sposób uboczny prowadzi działalność gospodarczą.

Cechą charakterystyczną działalności gospodarczej jest jej zawodowy (tzn. profesjonalny) charakter, powtarzalność podejmowanych działań, podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym. Przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą-zarobkowo w sposób zorganizowany, ciągły i zawodowy. Cechy te powinny wystąpić łącznie, a brak którejkolwiek z nich nie kwalifikuje podmiotu do kategorii przedsiębiorców.

Ocena zdolności kredytowej – polega na ocenie zdolności konsumenta do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie o kredyt konsumencki. Ocena zdolności kredytowej jest dokonywana przez kredytodawcę na podstawie ustalonych kryteriów.

W wyniku badania zdolności kredytowej kredytodawca stwierdza możliwość spłaty zobowiązania z tytułu kredytu przez konsumenta. Obowiązek badania zdolności kredytowej wynika z zasady odpowiedzialnego kredytowania i pożyczania środków pieniężnych, zawartej między innymi w motywach dyrektywy 2008/48/WE. Zgodnie z tą zasadą, państwa członkowskie powinny podjąć właściwe działania, biorąc pod uwagę specyficzne cechy swojego rynku kredytów, w celu promowania odpowiedzialnych praktyk na wszystkich etapach kredytowych stosunków umownych (motyw 26 dyrektywy 2008/48/WE).

Pośrednik kredytowy – to przedsiębiorca, który zawodowo dokonuje czynności faktycznych lub prawnych związanych z przygotowaniem, oferowaniem lub zawieraniem umowy o kredyt. Pośrednik kredytowy działa odpłatnie, tj. dla osiągnięcia korzyści majątkowej (np. wynagrodzenie uzyskiwane przez pośrednika kredytowego od konsumenta).

Działanie pośrednika może polegać na przygotowywaniu, oferowaniu oraz zawieraniu umowy o kredyt. Czynności faktyczne, wykonywane przez pośrednika kredytowego muszą być bezpośrednio związane z przygotowaniem, oferowaniem oraz zawieraniem umowy o kredyt konsumencki i stanowić czynności składowe czynności prawnej (np. przyjmowanie wniosków kredytowych).

Rola pośrednika jest ograniczona chwilą podpisania umowy kredytowej. Wszelkie dalsze czynności związane z zawartą umową spoczywają na kredytodawcy.

Kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (kredyt w ROR) – oznacza udostępnienie przez kredytodawcę środków pieniężnych w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym[5], o którym mowa w art. 49 ustawy – Prawo bankowe, tj. rachunku bankowym osoby fizycznej. Warunki korzystania z przyznanego kredytu w ROR, waluta kredytu oraz zasady spłaty zadłużenia zawarte są w umowie rachunku bankowego. Kredyt w ROR umożliwia konsumentowi dysponowanie środkami pieniężnymi w wysokości przekraczającej środki pieniężne zgromadzone na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta.

Przekroczenie salda na rachunku bankowym – to sytuacja, w której posiadacz ROR dokonuje akceptowanego przez kredytodawcę przekroczenia kwoty środków pieniężnych zgromadzonych na ROR lub kwoty udzielonego kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym. Przekroczenie salda na rachunku może również wynikać z innego tytułu.

Przekroczenie w rozumieniu ustawy o kredycie konsumenckim może przybrać postać debetu (przekroczenie środków zgromadzonych na ROR powodujące powstanie salda ujemnego) lub przekroczenia kwoty udzielonego kredytu w rachunku bankowym (wykorzystanie kredytu w kwocie wyższej od kwoty pierwotnie ustalonej w umowie).

Całkowity koszt kredytu – oznacza możliwe do wystąpienia koszty związane z udzielaniem kredytów konsumenckich znane kredytodawcy (wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt). W szczególności: odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże. Do całkowitego kosztu kredytu należy zaliczyć koszty, do których poniesienia konsument zobowiązał się na podstawie umowy o kredyt, nie uzależniając tego obowiązku od powstania jakichkolwiek zdarzeń przyszłych czy warunków. Do całkowitego kosztu kredytu wlicza się również koszty usług dodatkowych w przypadku, gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu.

Nie stanowią całkowitego kosztu kredytu opłaty notarialne ponoszone przez konsumenta, a także opłaty za monity z tytułu opóźnienia w zapłacie, opłaty za inne usługi, które konsument może na mocy umowy odrębnie zamówić.

Całkowita kwota kredytu – oznacza sumę wszystkich środków pieniężnych, które kredytodawca udostępnia konsumentowi w ramach jednej umowy kredytowej. Całkowita kwota kredytu jest maksymalną kwotą udostępnioną konsumentowi przez kredytodawcę na podstawie umowy o kredyt. Definicja ta wynika z wdrożenia do polskiego porządku prawnego art. 3 lit. l dyrektywy 2008/48/WE.

Całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta – oznacza sumę całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu. W kwocie tej mieszczą się odsetki, prowizje, opłaty, marże oraz koszty opłat sądowych z tytułu prowadzenia ksiąg wieczystych, składki ubezpieczeniowe z tytułu ubezpieczenia ryzyka zwrotu kredytu. Dla zabezpieczenia interesów konsumentów, konieczne było wprowadzenie dla wszystkich kredytodawców jednolitej praktyki w zakresie informowania o całkowitej

[5] Dalej: ROR.

kwocie do zapłaty w przypadku kredytowania niektórych kosztów kredytu. Jest to działanie, które wspiera uczciwą konkurencję między kredytodawcami[6].

Stopa referencyjna – to instrument rynku pieniężnego stosowany przez Narodowy Bank Polski do określania rentowności bonów pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski w podstawowych operacjach otwartego rynku. Operacje te polegają na zakupie lub sprzedaży krótkoterminowych bonów pieniężnych na rynku międzybankowym w celu przywrócenia równowagi płynnościowej w sektorze bankowym. Stopa ta wpływa na poziom krótkoterminowych rynkowych stóp procentowych. Jest ona podstawą do ustalenia oprocentowania kredytu.

Stopa oprocentowania kredytu – to czynnik, który wpływa na wysokość kwoty odsetek, które naliczane są od wypłaconej kwoty kredytu (tj. środków, które zostały wypłacone konsumentowi). Odsetki stanowią cenę płaconą przez konsumenta za korzystanie z oddanych mu do dyspozycji środków finansowych kredytodawcy. Są zatem wynagrodzeniem pobieranym przez kredytodawcę za udostępnienie kredytobiorcy tych środków. Stopa oprocentowania może być stała lub zmienna.

Stała stopa oprocentowania kredytu – to stopa oprocentowania określona w umowie o kredyt, przy wykorzystaniu określonej stałej wartości procentowej wyrażonej na cały czas obowiązywania umowy lub w danych okresach obowiązywania umowy. Stopa oprocentowania kredytu uznawana jest za stałą jedynie w odniesieniu do tych okresów w czasie obowiązywania umowy, dla których stopy oprocentowania kredytu zostaną wyrażone wyłącznie przy użyciu stałej wartości procentowej uzgodnionej przez strony przy zawarciu umowy[7].

Rzeczywista roczna stopa oprocentowania (RRSO) – to całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony procentowo w stosunku rocznym. Obliczenie tej stopy oprocentowania należy do zakresu obowiązków kredytodawcy lub pośrednika kredytowego. Rzeczywista roczna stopa oprocentowania obliczana jest zgodnie z następującym wzorem matematycznym:

$$\sum_{k=1}^{m} C_k (1+X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_1 (1+X)^{-S_l}$$

Poszczególne litery i symbole użyte we wzorze oznaczają:

X – rzeczywistą roczną stopę oprocentowania,
m – numer kolejny ostatniej wypłaty raty kredytu,
k – numer kolejny wypłaty, zatem $1 \leq k \leq m$,
C_k – kwotę wypłaty k,
t_k – okres, wyrażony w latach lub ułamkach lat, między dniem pierwszej wypłaty a dniem każdej kolejnej wypłaty, zatem $t_1 = 0$,
m' – numer kolejny ostatniej spłaty lub wnoszonych opłat,
l – numer kolejny spłaty lub wnoszonych opłat,

[6] Por. pismo Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 20 lutego 2012 r., znak: DDK-076-118/11/BK.

[7] Zgodnie z postanowieniami art. 3 lit. k dyrektywy 2008/48/WE, jeżeli umowa o kredyt konsumencki nie określa wszystkich stóp oprocentowania kredytu, to stopa oprocentowania kredytu uznawana jest za stałą jedynie w odniesieniu do tych okresów będących częścią okresu obowiązywania umowy o kredyt, dla których stopy oprocentowania kredytu zostały określone wyłącznie przy wykorzystaniu stałej określonej wartości procentowej uzgodnionej przy zawarciu umowy o kredyt.

D_l – kwotę spłaty lub wnoszonych opłat,
S_l – okres, wyrażony w latach lub ułamkach lat, między dniem pierwszej wypłaty a dniem każdej spłaty lub wniesienia opłat.

Umowa o kredyt konsumencki zawierana na odległość – to umowa zawarta z konsumentem bez jednoczesnej obecności obu stron. Zawarcie umowy może nastąpić przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość, określonych w ustawie z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (t.j.: Dz.U. z 2012 r. poz. 1225), np. drukowany lub elektroniczny formularz zamówienia niezaadresowanego lub zaadresowanego; list seryjny w postaci drukowanej lub elektronicznej; reklama prasowa z wydrukowanym formularzem zamówienia; reklama w postaci elektronicznej; katalog; telefon; telefaks; radio; telewizja; automatyczne urządzenie wywołujące; wizjofon; wideotekst; poczta elektroniczna, inne środki komunikacji elektronicznej (w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j.: Dz.U. z 2013 r. poz. 1422). Warunkiem zawarcia przez przedsiębiorcę z konsumentem umowy na odległość, z wykorzystaniem środków porozumiewania się na odległość, jest zorganizowanie przez przedsiębiorcę takiego sposobu prowadzenia swojej działalności.

STRUKTURA REGULACJI

Zakres przedmiotowy ustawy o kredycie konsumenckim został określony w art. 1 tej ustawy. Ustawa określa zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki, obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki, obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką oraz obowiązki w zakresie informacji zawartych w umowie o kredyt zabezpieczony hipoteką. Ustawa określa również skutki uchybienia obowiązkom kredytodawcy oraz uprawnienia przysługujące konsumentowi w związku z zawartą lub zawieraną umową o kredyt konsumencki.

Ustawa o kredycie konsumenckim zawiera także załączniki stanowiące formularz informacyjny dotyczący kredytu konsumenckiego, formularz informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego, a także wzór obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania.

WYMOGI INFORMACYJNE W REKLAMIE KREDYTU KONSUMENCKIEGO

Przed podpisaniem umowy kredytu konsument powinien zapoznać się z jej warunkami.

Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim wprowadzają wymóg odpowiedniego poinformowania konsumenta o oferowanym produkcie. Skutkiem regulacji ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie reklamy jest wzmożona konkurencja kredytodawców na rynku, co przekłada się na wymierne korzyści ekonomiczne dla konsumentów i całej gospodarki. Należy podkreślić, iż przyjęcie rozwiązań w zakresie informacji zawartych w reklamie ma na celu doprowadzenie do stanu, w którym reklamy kredytu konsumenckiego w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej będą zawierały takie same (standardowe) informacje, co ułatwi konsumentom porównanie warunków, na jakich kredyt jest oferowany w kraju i za granicą. Jest to jeden z instrumentów służących wzmocnieniu zasady swobodnego przepływu kapitału przez zintensyfikowanie udzielania tzw. **kredytów transgranicznych**.

Wymogi informacyjne dotyczące reklamy zawarte zostały w rozdziale drugim ustawy o kredycie konsumenckim. Obowiązki te powinny być wypełniane przez kredytodawcę przed zawarciem umowy o kredyt.

Warunkiem koniecznym każdej informacji oraz reklamy jest zapewnienie konsumentom dostępu do przejrzystej, rzetelnej i pełnej informacji na temat oferty kredytu konsumenckiego tak, aby podejmowane przez konsumentów decyzje były racjonalne i świadome.

W zakresie pojęcia reklamy, dla celów przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, należy się posłużyć definicją reklamy zawartą w art. 4 pkt 17 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j.: Dz.U. z 2011 r. Nr 43 poz. 226, z późn. zm.)[8].

Reklama to – przekaz handlowy pochodzący od podmiotu publicznego lub prywatnego w związku z jego działalnością gospodarczą lub zawodową. Celem reklamy jest zachęcenie konsumenta do zakupienia produktu lub usługi oraz promocja sprzedaży lub odpłatnego korzystania z towarów lub usług.

[8] Ani dyrektywa 2008/48/WE, ani ustawa o kredycie konsumenckim nie definiują pojęcia reklamy. Jedynie w motywie 18 preambuły dyrektywy 2008/48/WE znajduje się odniesienie do ochrony przed nieuczciwymi lub wprowadzającymi w błąd praktykami zapewnianej przez dyrektywę 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącą nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającą dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady.

Reklama kierowana do konsumentów powinna być zgodna z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j.: Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503, z późn. zm.) i eliminować czyny nieuczciwej konkurencji wymienione w art. 16 ust. 1 tej ustawy, za które uważa się:

1) reklamę sprzeczną z przepisami prawa, dobrymi obyczajami lub uchybiającą godności człowieka,
2) reklamę wprowadzającą klienta w błąd i mogącą przez to wpłynąć na jego decyzję co do nabycia towaru lub usługi,
3) reklamę odwołującą się do uczuć klientów przez wywoływanie lęku, wykorzystywanie przesądów lub łatwowierności dzieci,
4) wypowiedź, która, zachęcając do nabywania towarów lub usług, sprawia wrażenie neutralnej informacji,
5) reklamę, która stanowi istotną ingerencję w sferę prywatności, w szczególności przez uciążliwe dla klientów nagabywanie w miejscach publicznych, przesyłanie na koszt klienta niezamówionych towarów lub nadużywanie technicznych środków przekazu informacji.

PODSTAWOWE OBOWIĄZKI INFORMACYJNE REKLAMODAWCY

Konsument powinien wiedzieć, że informacje zamieszczane w reklamach przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego, stosownie do postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim, adresowane do konsumenta w zakresie kosztu kredytu konsumenckiego muszą być:

1) jednoznaczne (jasne, konkretne, wyraźne, proste, klarowne, zdecydowane, dobitne lub czytelne, dopuszczające jedną interpretację),
2) zrozumiałe (jasne, wyraźne, proste, dostępne, czytelne, łatwe, popularne, łatwe do przyswojenia, niewymagające wyjaśnienia lub tłumaczenia, niewzbudzające wątpliwości),
3) widoczne (oczywiste, dostrzegalne, zauważalne, wyraźne, z zastosowaniem czcionki o odpowiedniej wysokości i kolorystyce).

Reklama nie powinna być częściowo ukryta lub napisana czcionką znacznie odbiegającą zarówno wielkością, jak i wyrazistością od pozostałej treści tego przekazu.

W przekazach telewizyjnych czas emisji nie może być zbyt krótki, a rozwiązania typograficzne nie mogą odwracać uwagi odbiorcy od informacji niezbędnych do świadomego podjęcia przez niego decyzji.

Zakres przedmiotowy informacji konsumenckiej (art. 7 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim) był wzorowany na regulacjach art. 4 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE i zmierza do stanu, w którym reklamy kredytu konsumenckiego w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej będą zawierały takie same, standardowe informacje. Ułatwi to konsumentom porównanie warunków, na jakich kredyt jest oferowany w kraju i za granicą.

W zakresie kredytu konsumenckiego reklama powinna obejmować:
1) informacje o stopie procentowej kredytu, o opłatach uwzględnionych w całkowitym koszcie kredytu,
2) informacje o całkowitej kwocie kredytu,
3) informację o rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania.

Dodatkowo reklama powinna obejmować:
a) podanie przez pośrednika kredytowego zakresu umocowania do dokonywania czynności faktycznych lub prawnych, oraz
b) podanie przez pośrednika kredytowego informacji o jego współpracy z kredytodawcami (informacja o nazwach kredytodawców, z którymi pośrednik współpracuje).

Informacja o współpracy pośrednika kredytowego z kredytodawcą lub wieloma kredytodawcami ma charakter ograniczony. Pośrednik informuje jedynie o fakcie współpracy z kredytodawcą podając jego nazwę.

Przekazanie tych informacji powinno pomóc konsumentowi w ocenie, czy oferta przedstawiona mu przez pośrednika kredytowego jest faktycznie najkorzystniejsza.

DODATKOWE OBOWIĄZKI INFORMACYJNE

Dokonując wyboru oferty kredytowej konsument powinien przeanalizować dodatkowe informacje przekazywane przez kredytodawców i pośredników kredytowych przed zawarciem kredytu konsumenckiego, które powinny obejmować:
1) czas obowiązywania umowy,
2) całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta oraz wysokość rat,
3) cenę towaru lub usługi oraz kwotę wszystkich zaliczek w przypadku umowy o kredyt przewidującej odroczenie płatności.

„Przed zawarciem umowy o kredyt konsument powinien przeanalizować informacje zawarte w umowie dotyczące czasu jej obowiązywania, całkowitej kwoty kredytu i wysokości rat."

Obowiązek ten wynika z art. 7 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ zgodnie z tą regulacją oraz z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów zarówno informacje standardowe, jak i informacje dodatkowe mają istotne znaczenie przy dokonywaniu wyboru oferty kredytowej.

„Kredytodawca ma obowiązek poinformowania kredytobiorcy o dodatkowych kosztach kredytu wynikających np. z umowy ubezpieczenia lub kaucji i związanych z tym składek, prowizji, opłat."

Kredytodawca ma obowiązek poinformowania kredytobiorcy o dodatkowych kosztach kredytu wynikających np. z umowy ubezpieczenia lub kaucji i związanych z tym składek, prowizji, opłat.

Status informacji dodatkowej należy przypisać także informacji o obowiązku zawarcia umowy dodatkowej, np. umowy ubezpieczenia, umowy kaucji. Obowiązek informacyjny w tym zakresie wynika z konieczności poinformowania konsumenta o możliwości poniesienia przez niego dodatkowych kosztów w postaci np. składek, prowizji, podatków, opłat oraz potrzeby uświadomienia konsumentowi całkowitego kosztu kredytu, a więc nie tylko kosztów związanych z samym kredytem konsumenckim, ale również kosztów różnych dodatkowych usług.

W zakresie reklamy, która stanowi dla kredytodawców narzędzie do zdobywania klientów, znaczącą rolę, z punktu widzenia konsumenta i zabezpieczania jego interesów, odgrywa tzw. reprezentatywny przykład. Pod pojęciem tym rozumieć należy charakterystyczny przykład, tj. powszechnie spotykany i typowy. Na jego podstawie kredytodawca lub pośrednik kredytowy podają informacje wymienione w art. 7 ust. 1–3 ustawy o kredycie konsumenckim.

Konstrukcja reprezentatywnego przykładu winna uwzględniać – warunki umowy o kredyt konsumencki, na których kredytodawca lub pośrednik kredytowy spodziewa się zawrzeć co najmniej dwie trzecie umów danego rodzaju przy uwzględnieniu w tych umowach średniego okresu kredytowania, całkowitej kwoty kredytu i częstotliwości występowania na rynku umów danego rodzaju.

Każdy kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest ustawowo zobowiązany do gromadzenia odpowiednich danych w celu ustalenia na ich podstawie reprezentatywnego przykładu. Gromadzenie informacji nie może naruszać przepisów prawa dotyczących ochrony informacji prawnie chronionych (np. tajemnicy bankowej, tajemnicy zawodowej).

OBOWIĄZKI PRZEDKONTRAKTOWE

BADANIE ZDOLNOŚCI KREDYTOWEJ KONSUMENTA

Każdy konsument wiedzieć powinien, iż obowiązkiem kredytodawcy przed zawarciem umowy jest dokonanie oceny zdolności kredytowej. Analiza możliwości spłaty przez konsumenta zaangażowania kredytowego jest dokonywana przez kredytodawcę na podstawie posiadanych przez niego informacji uzyskanych od konsumenta lub dokonywana jest na podstawie informacji zawartych w bazie danych lub zbiorze danych pozyskanych z odpowiednich baz danych lub zbiorów danych kredytodawcy.

Konsument jest zobowiązany do przedstawienia, na żądanie kredytodawcy, dokumentów i informacji niezbędnych do dokonania oceny zdolności kredytowej.

„Konsument jest zobowiązany do przedstawienia, na żądanie kredytodawcy, dokumentów i informacji niezbędnych do dokonania oceny zdolności kredytowej."

Jeżeli kredytodawcą jest bank albo inna instytucja ustawowo upoważniona do udzielania kredytów, ocena zdolności kredytowej dokonywana jest zgodnie z art. 9 ust. 1–3 ustawy o kredycie konsumenckim przy uwzględnieniu art. 70 ustawy – Prawo bankowe oraz z innymi regulacjami obowiązującymi te podmioty.

W przypadku odmowy udzielenia konsumentowi kredytu na podstawie informacji zawartych w bazie danych lub zbiorze danych kredytodawcy, na kredytodawcy ciąży obowiązek niezwłocznego przekazania konsumentowi bezpłatnej informacji o wynikach tego sprawdzenia oraz wskazania bazy danych, w której tego sprawdzenia dokonano.

Ustawodawca nałożył obowiązek dokonania oceny zdolności kredytowej wyłącznie na kredytodawcę. Obowiązku tego kredytodawca nie może powierzyć pośrednikowi kredytowemu.

Obowiązek badania zdolności kredytowej przez bank (lub inną instytucję ustawowo upoważnioną do udzielania kredytów) oznacza jednocześnie publicznoprawny zakaz udzielania kredytów podmiotom, które nie posiadają zdolności kredytowej[9].

Wspólną cechą zdolności kredytowej, ocenianej przez wszystkie instytucje ustawowo upoważnione do udzielania kredytów, jest ustalenie zdolności kredytobiorcy do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytodawca, który negatywnie ocenia zdolność kredytową, powinien jednocześnie przyjąć, że konsument nie posiada w danym momen-

[9] Por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 marca 2014 r., sygn. C-565/12, w sprawie „Skutecznego, proporcjonalnego i zniechęcającego charakteru sankcji z tytułu naruszenia obowiązku przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej. Pozbawienie prawa do odsetek umownych w wypadku naruszenia obowiązku sprawdzenia bazy danych".

cie zdolności kredytowej i poza wyjątkami określonymi w art. 70 ust. 2 ustawy – Prawo bankowe, nie może udzielić mu kredytu konsumenckiego.

Ocena zdolności kredytowej na podstawie ustawy o kredycie konsumenckim ma charakter oceny indywidualnej, ponieważ dotyczy możliwości spłaty kredytu przez konkretnego konsumenta. Art. 9 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim określił źródła, w oparciu o które kredytodawca powinien dokonywać oceny zdolności kredytowej konsumenta. Przepis wymienia informacje uzyskane od konsumenta lub informacje z odpowiednich baz danych lub zbiorów danych kredytodawcy.

„Informacje o historii kredytowej można uzyskać w Biurze Informacji Kredytowej lub w Systemie Bankowy Rejestr."

W Polsce największymi bazami danych, które dysponują historią kredytową konsumentów, jest Biuro Informacji Kredytowej SA oraz System Bankowy Rejestr. Biura informacji gospodarczej nie posiadają historii kredytowej konsumentów.

Kredytodawca dokonuje oceny zdolności kredytowej biorąc pod uwagę informacje o liczbie osób pozostających na utrzymaniu kredytobiorcy, zarobki kredytobiorcy, jego sytuację majątkową oraz inne zobowiązania.

Istotną rolę w procesie badania zdolności kredytowej odgrywają załączniki do wniosku kredytowego, które konsument zobowiązany jest złożyć starając się o kredyt. W załącznikach tych znajduje się szereg informacji, takich jak zaświadczenia lub oświadczenia o wysokości swoich miesięcznych dochodów oraz o stanie rodzinnym. Oceny zdolności kredytowej kredytodawca może dokonać również na podstawie informacji zgromadzonych w wewnętrznym zbiorze danych. Zazwyczaj są to informacje pochodzące z poprzednio zawieranych umów przez konsumenta z kredytodawcą oraz informacje uzyskane z baz danych i wprowadzone do zbioru danych kredytodawcy.

W przypadku, gdy kredytodawcą jest bank, obowiązek badania zdolności kredytowej wynika z art. 70 ustawy – Prawo bankowe. Ustalenie, czy kredytobiorca posiada zdolność kredytową zmierza do zminimalizowania ryzyka związanego z ewentualną niewypłacalnością kredytobiorcy i powstaniem niebezpieczeństwa braku zwrotu otrzymanego przez niego kredytu.

Prawidłowo złożony oraz wypełniony wniosek kredytowy jest podstawą do rozpoczęcia przez bank procedury jego weryfikacji. Na konsumencie ciąży zatem obowiązek prawidłowego wypełnienia wniosku oraz podania prawdziwych i wiarygodnych informacji, w szczególności danych personalnych, adresowych, informacji o wnioskowanej kwocie kredytu, proponowanym sposobie zabezpieczenia spłaty kredytu, informacji o przeznaczeniu kredytu oraz innych informacji wymaganych przez bank.

Wniosek kredytowy – to nic innego – jak oświadczenie konsumenta w procesie negocjacji z kredytodawcą; jest to oświadczenie woli konsumenta, choć nie należy go traktować w kategoriach oświadczeń woli w rozumieniu prawa cywilnego, a wniosku kredytowego w kategoriach oferty.

Obowiązek posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej ma charakter publicznoprawny i nie stanowi elementu cywilnoprawnego stosunku kredytu bankowego.

Udzielenie kredytu przez bank osobie, która nie posiada zdolności kredytowej, nie powoduje nieważności zawartej umowy.

Badanie zdolności kredytowej kredytobiorców jest bardzo ważne, ponieważ udzielenie przez kredytodawców kredytów bez wymaganej zdolności kredytowej stoi w sprzeczności z zasadą ochrony deponentów (depozytów), których interesy mogą być zagrożone poprzez udostępnianie środków pochodzących z dokonanych przez nich wkładów oszczędnościowych i innych depozytów osobom niemającym zdolności do spłaty swoich zobowiązań.

Metoda badania zdolności kredytowej nie została narzucona kredytodawcom przez ustawodawcę. W praktyce kredytodawcy skupiają się na aspektach ekonomicznych związanych z kredytobiorcami.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) w przypadku konsumenta ubiegającego się o kredyt lub pożyczkę wyrażoną w walucie obcej lub indeksowaną do waluty obcej, a więc innej niż ta, w jakiej konsument osiąga dochód, bank powinien dodatkowo, w przejrzystej formie, informować klienta o związanym z tym kredytem ryzyku i jego konsekwencjach oraz wpływie spreadu walutowego na wielkość udostępnionego kredytu i poziom obciążenia jego spłatą (uchwała Nr 59/2013 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie wydania Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, Dz.Urz. KNF poz. 11).

Konsument powinien wiedzieć, iż brak zdolności kredytowej nie powinien być uznawany za tożsamy ze stanem niewypłacalności, czy zaprzestaniem spłacania długów.

INFORMACJE I WYJAŚNIENIA KREDYTODAWCY LUB POŚREDNIKA KREDYTOWEGO

Kredytodawca lub pośrednik kredytowy zobowiązany jest przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki:

1) udzielić konsumentowi wyjaśnień dotyczących treści informacji przekazanych przed zawarciem umowy oraz postanowień zawartych w umowie, która ma zostać zawarta, w sposób umożliwiający konsumentowi podjęcie decyzji dotyczącej umowy o kredyt konsumencki,
2) wydać, na wniosek konsumenta, bezpłatny projekt umowy o kredyt konsumencki, jeżeli w ocenie kredytodawcy lub pośrednika kredytowego konsument spełnia warunki do udzielenia mu kredytu konsumenckiego,
3) podać konsumentowi na trwałym nośniku informację dotyczącą:
   a) nazwy i adresu (siedziby) kredytodawcy i pośrednika kredytowego,
   b) rodzaju kredytu,
   c) czasu obowiązywania umowy,
   d) stopy oprocentowania kredytu oraz warunków jej zmiany z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu; jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy,

e) całkowitej kwoty kredytu,
f) terminów i sposobu wypłaty kredytu,
g) rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania oraz całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta,
h) zasad i terminów spłaty kredytu oraz w odpowiednich przypadkach kolejności zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet należności kredytodawcy,
i) obowiązku zawarcia umowy dodatkowej, w szczególności umowy ubezpieczenia,
j) (w odpowiednich przypadkach) innych kosztów, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności odsetek, opłat, prowizji, marż oraz kosztów usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunków na jakich koszty te mogą ulec zmianie, także
k) konieczności poniesienia opłat notarialnych, o ile wystąpią,
l) stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunków jej zmiany oraz ewentualnie innych opłat z tytułu zaległości w spłacie kredytu,
m) skutków braku płatności,
n) (w odpowiednich przypadkach) wymaganych zabezpieczeń kredytu konsumenckiego,
o) prawa konsumenta do odstąpienia od umowy,
p) prawa konsumenta do spłaty kredytu przed terminem,
q) prawa kredytodawcy do zastrzeżenia w umowie prowizji za spłatę kredytu przed terminem oraz zasady jej ustalania,
r) praw konsumenta do otrzymania bezpłatnej informacji na temat wyników przeprowadzonej w celu oceny ryzyka kredytowego zdolności kredytowej weryfikacji w bazie danych,
s) prawa konsumenta do otrzymania bezpłatnego projektu umowy,
t) (w odpowiednich przypadkach) terminu, w którym kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest związany informacjami, które przekazał konsumentowi.

Dodatkowo kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt wiązany lub w formie odroczonej płatności jest zobowiązany podać konsumentowi, na trwałym nośniku, powyższe dane, a także opis i cenę towaru lub usługi. Ustawa o kredycie konsumenckim określiła wzór formularza informacyjnego, na którym kredytodawca lub pośrednik kredytowy powinni przekazywać informacje konsumentowi (załącznik nr 1 do ustawy o kredycie konsumenckim). Termin ważności przedmiotowego formularza wynosi co najmniej 1 dzień roboczy.

Pamiętać należy, iż powyższe zasady nie mają zastosowania do sprzedawców i usługodawców, którzy działają w charakterze pośredników kredytowych w ramach działalności pomocniczej.

INFORMACJE GŁOSOWE

Przedsiębiorcy korzystając z coraz to nowszych rozwiązań technicznych przekazują konsumentowi informacje w formie głosowych komunikatów telefonicznych. Kredytodawca lub pośrednik kredytowy wykorzystując tę formę przekazywania informacji jest zobowiązany przekazać konsumentowi, co najmniej dane określone w art. 13 ust. 1 pkt 3–6 i 8 ustawy o kredycie konsumenckim, a także informacje:
1) o rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania w formie reprezentatywnego przykładu,

2) o całkowitej kwocie do zapłaty przez konsumenta,
3) w zakresie opisu i ceny towaru lub usługi w odniesieniu do umów o kredyt wiązany lub w formie odroczonej płatności.

W przypadku kredytów w ROR, które są spłacane przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy, kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest zobowiązany podać konsumentowi na trwałym nośniku informacje obejmujące:
1) dane określone w art. 13 ust. 1 pkt 1–5, 12, 18 i 20 ustawy o kredycie konsumenckim,
2) informację o warunkach i sposobie rozwiązania umowy o kredyt,
3) informację o opłatach stosowanych w czasie obowiązywania umowy oraz warunki ich zmiany.

Zakres obowiązków informacyjnych jest różny w zależności od umownych terminów spłat zobowiązań z tytułu kredytów konsumenckich.

W zakresie kredytów z odroczonym terminem płatności lub zmianą sposobu spłaty w przypadku, gdy konsument zwleka ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt, kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest zobowiązany podać konsumentowi na trwałym nośniku:
1) dane określone w art. 13 ust. 1 pkt 1–5, 8, 12, 16–18 i 20 ustawy o kredycie konsumenckim,
2) informację o warunkach i sposobie rozwiązania umowy o kredyt,
3) informację o opłatach stosowanych w czasie obowiązywania umowy oraz warunki ich zmiany,
4) rzeczywistą roczną stopę oprocentowania przedstawioną w formie reprezentatywnego przykładu wraz z założeniami przyjętymi do jej obliczenia.

OBOWIĄZKI INFORMACYJNE W ZAKRESIE KREDYTÓW ZABEZPIECZONYCH HIPOTEKĄ

Ważne informacje dla konsumentów zabezpieczających kredyty majątkiem w postaci nieruchomości reguluje art. 22 ustawy o kredycie konsumenckim.

Zgodnie z tą regulacją kredytodawca lub pośrednik kredytowy przed zawarciem umowy o kredyt zabezpieczony hipoteką jest zobowiązany podać konsumentowi na trwałym nośniku informację o:
1) nazwie i adresie (siedzibie) kredytodawcy i pośrednika kredytowego,
2) rodzaju kredytu,
3) czasie obowiązywania umowy,
4) stopie oprocentowania kredytu, zasadach jej ustalania oraz warunkach jej zmiany z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu. Jeżeli umowa przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy,
5) całkowitej kwocie kredytu. W przypadku kredytów indeksowanych w walucie innej niż waluta polska należy wskazać kwotę kredytu w tej walucie obliczoną na dzień udzielenia informacji,
6) sposobie i terminach wypłaty kredytu, a w przypadku kredytów indeksowanych w walucie innej niż waluta polska informację, na jakich zasadach następuje przeliczenie wypłaconej kwoty kredytu,

7) zmianie kursu waluty oraz stopie oprocentowania, która będzie miała wpływ na całkowitą kwotę kredytu oraz wysokość rat kapitałowo-odsetkowych,
8) warunkach przeliczenia całkowitej kwoty kredytu na inną walutę,
9) zasadach ustalania wysokości spreadu walutowego oraz sposobie informowania konsumenta przez bank o jego wysokości w czasie obowiązywania umowy,
10) wpływie spreadu walutowego na wysokość kredytu oraz wysokość rat kapitałowo-odsetkowych,
11) wymaganym wkładzie własnym,
12) możliwości i zasadach, na jakich kredytodawca udziela karencji w spłacie kredytu,
13) zasadach i terminach spłaty kredytu, w szczególności kolejności zaliczania rat na poczet należności kredytodawcy,
14) całkowitej kwocie do zapłaty przez konsumenta,
15) wymaganych zabezpieczeniach kredytu,
16) kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności odsetkach, opłatach, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, jeżeli są znane kredytodawcy, z podziałem na koszty ponoszone przez konsumenta jednorazowo i okresowo oraz warunkach na jakich koszty te mogą ulec zmianie,
17) stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunkach jej zmiany oraz o ewentualnych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu,
18) terminie, sposobie i skutkach odstąpienia od umowy przez konsumenta, jeżeli kredytodawca lub pośrednik kredytowy przewiduje udzielenie konsumentowi takiego prawa,
19) prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem, jeżeli kredytodawca lub pośrednik kredytowy przewiduje udzielenie konsumentowi takiego prawa,
20) możliwych kosztach, które poniesie konsument w przypadku spłaty kredytu przed terminem,
21) obowiązku zawarcia umowy dodatkowej, w szczególności umowy ubezpieczenia.

ZAWARCIE UMOWY O KREDYT KONSUMENCKI

FORMA UMOWY O KREDYT KONSUMENCKI

Zgodnie z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim, umowa o kredyt konsumencki powinna być zawarta w formie pisemnej, chyba że odrębne przepisy przewidują inną szczególną formę.

Ustawodawca nie określił skutków prawnych niedochowania formy pisemnej, a więc można przyjąć, że została ona zastrzeżona pod rygorem utrudnień dowodowych. Rygor określony w art. 74 § 1 K.c. ma mniejsze znaczenie w sytuacji, w której kredytobiorcą jest konsument. Zgodnie z przepisem art. 74 § 2 K.c., pomimo niezachowania formy pisemnej przewidzianej dla celów dowodowych, dowód ze świadków lub dowód z przesłuchania stron jest dopuszczalny, jeżeli obie strony wyrażą na to zgodę, jeżeli żąda tego konsument w sporze z przedsiębiorcą albo jeżeli fakt dokonania czynności prawnej będzie uprawdopodobniony za pomocą pisma.

Przykładem odrębnych przepisów nakazujących inną formę dla umowy kredytu konsumenckiego jest:

1) przepis art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (t.j.: Dz.U. z 2013 r. poz. 1450, ze zm.), zgodnie z którym umowa pożyczki lub kredytu, niezależnie od wartości pożyczki lub kredytu, powinna być sporządzona w formie pisemnej pod rygorem nieważności,
2) przepis art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (t.j.: Dz.U. z 2013 r. poz. 255), według którego umowa o kredyt kontraktowy powinna być, pod rygorem nieważności, zawarta na piśmie.

Rygor nieważności związany z formą szczególną czynności prawnych ad solemnitatem działa w sposób bezwzględny.

Dla konsumenta istotne jest to, że kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest zobowiązany niezwłocznie doręczyć umowę konsumentowi. Umowa o kredyt konsumencki powinna być sformułowana w sposób jednoznaczny i zrozumiały, a w szczególności, powinna zawierać informacje, które *de facto* mieszczą się w treści formularza informacyjnego wręczanego konsumentowi przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki.

Konsument podpisując umowę o kredyt konsumencki powinien wiedzieć, iż do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli.

W praktyce umowy o kredyt sporządza się w formie papierowej lub na innym trwałym nośniku. Możliwe jest zachowanie obowiązującej formy pisemnej dla zawierania umów o kredyt konsumencki

w przypadku zastosowania formy elektronicznej z kwalifikowanym podpisem elektronicznym, która jest formą równoważną do formy pisemnej, o czym stanowi art. 78 § 1 i 2 K.c. Oświadczenie woli złożone w postaci elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej. Forma elektroniczna nie jest „inną formą szczególną" w rozumieniu art. 73 § 1 K.c., lecz tylko alternatywnym sposobem dochowania formy pisemnej.

Umowa o kredyt konsumencki może być zawarta także przez Internet. Dla konsumenta będzie to wówczas umowa z wykorzystaniem środków porozumiewania się na odległość.

DORĘCZENIE UMOWY KONSUMENTOWI

Na kredytodawcy lub pośredniku kredytowym spoczywa obowiązek doręczenia umowy konsumentowi.

Umowa powinna być doręczona niezwłocznie po jej zawarciu. Ustawodawca nie określił sposobu doręczenia umowy. Może ono polegać na wręczeniu egzemplarza umowy bezpośrednio konsumentowi, ale doręczenie takie może nastąpić również za pośrednictwem operatora pocztowego (określonego w przepisach ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. poz. 1529). Kredytodawca powinien posiadać dowód doręczenia konsumentowi umowy o kredyt.

„Kredytodawca lub pośrednik kredytowy ma obowiązek doręczenia umowy konsumentowi niezwłocznie po jej podpisaniu osobiście lub za pośrednictwem operatora pocztowego."

Treść umowy o kredyt konsumencki

Elementy konieczne umowy określone zostały w regulacji art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim. Natomiast zgodnie z regulacją art. 29 ust. 3 ustawy o kredycie konsumenckim umowa powinna być sformułowana w sposób jasny i przejrzysty, i niewymagający od konsumenta dysponowania wiedzą prawniczą i ekonomiczną. Postanowienia umowy powinny być jednoznaczne, konkretne, jasne, proste, oczywiste oraz niebudzące wątpliwości.

W związku z powyższym **w umowie o kredyt konsumencki nie należy**:

1) **zamieszczać zwrotów obcojęzycznych**, takich jak:
   - per annum (rocznie),
   - per diem (dziennie),
   - continuous credit account (linia kredytowa),
   - amortization schedule (harmonogram spłat),
2) **zamieszczać zwrotów stanowiących język specjalistyczny**:
   - kredyt rewolwingowy (kredyt odnawialny),
   - stopa bazowa,
   - kredyt balonowy,
3) **stosować odesłań pomiędzy poszczególnymi klauzulami umowy**, tj. stosować zwrotów o treści „…,o którym mowa w paragrafie X niniejszej umowy…".

Niejednoznaczne postanowienia umowy nie mogą być interpretowane na korzyść jednej ze stron stosunku umownego. Ważna dla zabezpieczenia interesów konsumenta jest przyjęta w prawie polskim zasada, iż klauzule niejasno sformułowane tłumaczy się na korzyść konsumenta. Do treści umowy konsumenckiej stosuje się regulacje Kodeksu cywilnego, tj. art. 385^1 i następnych. Zgodnie z tymi regulacjami postanowienia umowne nieuzgodnione z konsumentem indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Reguła ta nie dotyczy jednak postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Według § 2 artykułu 385^1 K.c., jeżeli postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, to strony są związane umową w pozostałym zakresie. Dla konsumenta nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Dodatkowo regulacja Kodeksu cywilnego zawiera szereg klauzul niedozwolonych, które nie powinny znajdować się w umowach zawieranych z konsumentami. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów prowadzi rejestr klauzul niedozwolonych (abuzywnych), które nie wiążą konsumenta.

PRAWA KONSUMENTA OKREŚLONE W USTAWIE O KREDYCIE KONSUMENCKIM

Konsument ma prawo do otrzymania na wniosek bezpłatnego projektu umowy o kredyt konsumencki, jeżeli w ocenie kredytodawcy lub pośrednika kredytowego spełnia on warunki do udzielenia mu kredytu konsumenckiego przez tego kredytodawcę lub pośrednika kredytowego.

Projekt umowy powinien zawierać dane konsumenta, o których mowa w art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy o kredycie konsumenckim oraz wszystkie warunki, na których kredyt mógłby zostać udzielony (art. 30 ust. 1, pkt 2–21 ustawy o kredycie konsumenckim).

W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, konsumentowi przysługuje prawo dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w tej walucie.

W przypadku umowy o kredyt konsumencki zawartej na czas określony, przez cały czas jej obowiązywania, konsument ma prawo do otrzymania, na swój wniosek, w każdym czasie bezpłatnie harmonogramu spłaty.

Konsument ma prawo w każdym czasie, bez dodatkowych opłat, wypowiedzieć umowę o kredyt odnawialny; strony mogą w umowie określić termin wypowiedzenia tej umowy, który nie może być jednak dłuższy niż jeden miesiąc.

ODSTĄPIENIE OD UMOWY O KREDYT

Konsumentowi przysługuje prawo do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki. Konieczność uregulowania prawa odstąpienia konsumenta od umowy o kredyt konsumencki powstała w związku z dyrektywą 2008/48/WE, w której w sposób szczegółowy uregulowano prawo odstąpienia. Zgodnie z dyrektywą konsument jest uprawniony do odstąpienia od umowy o kredyt bez podania przyczyny w terminie 14 dni kalendarzowych. Termin ten rozpoczyna się w dniu zawarcia umowy o kredyt albo w dniu, w którym konsument otrzymał warunki umowy oraz informację o prawie odstąpienia lub braku takiego prawa.

„Konsument ma prawo do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki bez podania przyczyny w terminie 14 dni kalendarzowych od dnia podpisania umowy lub dnia, w którym otrzymał warunki umowy oraz informację o prawie odstąpienia lub braku takiego prawa."

Zgodnie z założeniami dyrektywy 2008/48/WE konsument zamierzający korzystać z prawa do odstąpienia od umowy powinien powiadomić w każdym przypadku o tym fakcie kredytodawcę. Uznaje się, że termin jest zachowany, jeżeli powiadomienie, w formie papierowej lub na innym trwałym nośniku dostępnym kredytodawcy, zostało wysłane przed upływem tego terminu.

Na gruncie przepisów prawa polskiego, prawo konsumenta do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki wynika wprost z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

W razie wykonania prawa odstąpienia umowa uważana jest za niezawartą. To, co strony już świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu. Za świadczone usługi oraz za korzystanie z rzeczy należy się drugiej stronie odpowiednie wynagrodzenie.

Konsument ma zatem prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy. Jeżeli umowa o kredyt konsumencki nie zawiera elementów określonych w art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim, konsumentowi przysługuje prawo odstąpienia od umowy w terminie 14 dni od dnia dostarczenia wszystkich elementów wymienionych w przywołanym art. 30. Kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest zobowiązany przy zawarciu umowy wręczyć konsumentowi, na trwałym nośniku, wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy, z oznaczeniem swojego imienia, nazwiska (nazwy) i adresu zamieszkania (siedziby). Termin do odstąpienia od umowy jest zachowany, jeżeli konsument przed jego upływem złoży pod wskazany przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego adres oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Dla zachowania tego terminu wystarczające jest wysłanie oświadczenia przed jego upływem.

„Konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu."

Konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki, z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia spłaty kredytu.

W przypadku odstąpienia od umowy, konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. W takim wypadku dniem spłaty kredytu jest dzień przekazania środków pieniężnych kredytodawcy przez konsumenta.

W przypadku odstąpienia od umowy kredytodawcy nie przysługują żadne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz opłat notarialnych.

ODSTĄPIENIE A UMOWA DODATKOWA

Dla konsumenta ważną informacją jest to, że w przypadku, gdy z umową o kredyt konsumencki związana jest usługa dodatkowa świadczona przez kredytodawcę lub osobę trzecią – na podstawie umowy między tą osobą a kredytodawcą – to w przypadku skorzystania przez konsumenta z prawa do odstąpienia od umowy o kredyt – odstąpienie jest skuteczne także wobec umowy o usługę dodatkową.

ODSTĄPIENIE OD UMOWY O KREDYT WIĄZANY

W przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt wiązany, jeżeli spełnienie świadczenia przez kredytodawcę ma nastąpić na rzecz sprzedawcy lub usługodawcy, od którego konsument nabył towar lub usługę, konsument może odstąpić od umowy o kredyt konsumencki przez złożenie kredytodawcy lub pośrednikowi kredytowemu oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

ODSTĄPIENIE OD UMOWY O KREDYT WIĄZANY A SPEŁNIENIE ŚWIADCZENIA

W przypadku odstąpienia od umowy kredytu konsumenckiego, sprzedawca lub usługodawca jest zobowiązany do zwrotu kredytodawcy spełnionego na jego rzecz świadczenia. Kredytodawca przedstawia w takiej sytuacji sprzedawcy lub usługodawcy kopię oświadczenia o odstąpieniu od umowy wraz z żądaniem zwrotu kredytu. Konsument jest zobowiązany do zwrotu kredytodawcy odsetek należnych mu od dnia wydania towaru przez sprzedawcę lub rozpoczęcia świadczenia usług przez usługodawcę do dnia złożenia przez konsumenta oświadczenia o odstąpieniu od umowy, nie później jednak niż w terminie 30 dni od dnia złożenia tego oświadczenia. Jednakże w przypadku, gdy towar został wydany konsumentowi przed upływem terminu do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki, a konsument skorzystał z tego prawa, sprzedawca zachowuje roszczenie o zapłatę przez konsumenta ceny, chyba że konsument niezwłocznie zwróci towar, a sprzedawca go przyjmie. W takim przypadku umowa o nabycie towaru wygasa. Warunki dotyczące przyjęcia

przez sprzedawcę towaru określa umowa między sprzedawcą a konsumentem. W przypadku umowy o świadczenie usług konsument powinien zwrócić usługodawcy wynagrodzenie za świadczoną usługę. Niezależnie od powyższego strony mogą postanowić, że wydanie towaru lub rozpoczęcie świadczenia usługi może nastąpić po upływie terminu odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki wynikającego z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

„Zakazane jest uzależnianie prawa do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki od zwrotu towaru przez konsumenta."

Zakazane jest uzależnianie prawa do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki od zwrotu towaru przez konsumenta.

Jeżeli konsument skorzystał z przyznanego mu, na podstawie odrębnych przepisów, prawa do odstąpienia od umowy na nabycie określonego towaru lub usługi, to odstąpienie konsumenta od tej umowy jest skuteczne także wobec umowy o kredyt wiązany.

ODSTĄPIENIE OD UMOWY O KREDYT WIĄZANY ZAWARTEJ NA ODLEGŁOŚĆ

W przypadku odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa do odstąpienia od tej umowy stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. Jeżeli zatem sprzedawca lub usługodawca nie wykonał lub nienależycie wykonał zobowiązanie wobec konsumenta, a żądanie przez konsumenta wykonania tego zobowiązania nie było skuteczne, konsumentowi przysługuje prawo dochodzenia swoich roszczeń o wykonanie tego zobowiązania od kredytodawcy. Odpowiedzialność kredytodawcy jest ograniczona do wysokości udzielonego konsumentowi kredytu.

TERMIN DO WYKONANIA PRAWA ODSTĄPIENIA

Na gruncie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim obowiązuje regulacja, zgodnie z którą konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy.

Termin 14-dniowy, określony w art. 53 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim, jest liczony od dnia zawarcia umowy o kredyt konsumencki i dotyczy umów, które zawierają wszystkie niezbędne elementy treści wymienione w art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim (określają termin umowy, sposób i skutki odstąpienia konsumenta od umowy). W przypadku, w którym umowa o kredyt konsumencki nie zawiera elementów treści umowy określonych w art. 30 ustawy o kredycie konsumenckim, konsument może odstąpić od tej umowy w terminie 14 dni, z tym że termin ten należy liczyć od dnia dostarczenia wszystkich elementów treści umowy wymienionych w art. 30 tej ustawy. Brak w umowie jednego spośród elementów treści umowy, uzasadnia zastosowanie sposobu liczenia 14-dniowego terminu, przewidzianego na odstąpienie od umowy, określonego nie w przepisie art. 53 ust. 1, lecz w przepisie art. 53 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim.

OŚWIADCZENIE O ODSTĄPIENIU OD UMOWY

Na kredytodawcy (pośredniku kredytowym) spoczywa obowiązek wręczenia konsumentowi na trwałym nośniku wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Wzór tego oświadczenia powinien być wręczony konsumentowi przy zawarciu umowy o kredyt konsumencki.

TERMIN ZWROTU KREDYTU PRZEZ KONSUMENTA ODSTĘPUJĄCEGO OD UMOWY

Zasady dotyczące obliczania terminu zwrotu kredytu przez kredytobiorcę korzystającego z prawa do odstąpienia od umowy, określone zostały w art. 54 ust. 2 i 3 ustawy o kredycie konsumenckim.

„Kredytobiorca musi niezwłocznie zwrócić udzielony mu kredyt wraz z odsetkami nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy."

Obowiązkiem kredytobiorcy jest niezwłoczne dokonanie zwrotu udostępnionego mu kredytu wraz z odsetkami (naliczonymi za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia jego spłaty), jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Spłaty kredytu i odsetek kredytobiorca dokonuje bez wezwania ze strony wierzyciela (kredytodawcy), w przeciwnym bowiem razie, kredytobiorca opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego (art. 481 K.c.). Ustawodawca w tej sytuacji zwalnia wierzyciela z obowiązku dowodzenia faktu zaistnienia szkody i jej wysokości przy domaganiu się świadczenia odsetek za opóźnienie od dłużnika. Na gruncie przepisu art. 481 § 3 K.c. odsetki za opóźnienie nie spełniają funkcji odszkodowawczej, natomiast naprawieniu szkody służy jedynie roszczenie odszkodowawcze zupełnie odrębne od roszczenia o zapłatę odsetek. Wierzyciel, który dochodząc świadczenia głównego zrzeka się w procesie roszczenia o odsetki za opóźnienie, zachowuje roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej nieterminowym spełnieniem świadczenia przez dłużnika.

PRZEDTERMINOWA SPŁATA KREDYTU

Uprawnienie konsumenta do przedterminowej spłaty kredytu wynika z implementacji art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE, zgodnie z którym konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt.

W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy. Aktualnie ustawodawca zagwarantował konsumentowi bezwzględne prawo do przedterminowej spłaty kredytu w całości lub w części. Takie uprawnienie wzmocniło pozycję konsumenta w porównaniu do jego pozycji kształtowanej przepisami poprzednio obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim. Sformułowanie „część kredytu" oznacza, iż kredytobiorcy przysługuje prawo spłaty przed terminem dowolnej kwoty jego zadłużenia. Może zatem chodzić o część kredytu lub na przykład część raty kredytu lub jej równowartość.

Zasada wcześniejszej spłaty kredytu ma zastosowanie również do umów o kredyt konsumencki zawartych na czas nieoznaczony.

„Zasada wcześniejszej spłaty kredytu ma zastosowanie również do umów o kredyt konsumencki zawartych na czas nieoznaczony."

Strony umowy dysponują pewną swobodą co do określenia reguł interpretacyjnych dotyczących oświadczeń woli konsumenta, co zgodne jest z przepisami art. 353^1 K.c., według których strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zasadą jest, iż w przypadku całkowitej lub częściowej spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie, następuje obniżenie całkowitego kosztu kredytu. Reguła ta dotyczy wyłącznie kosztów kredytu za okres, o który skrócono czas obowiązywania umowy (niezależnie od tego, czy konsument poniósł je przed tą spłatą). Obniżenie kosztów następuje proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas kredytowania. Wyliczenie tego okresu następuje od momentu spłaty kredytu przed terminem.

Konsument ma zatem, na podstawie przepisów o kredycie konsumenckim, prawo w każdym czasie do spłaty całości lub części kredytu przed terminem określonym w umowie. Kredytodawca nie może uzależnić wcześniejszej spłaty kredytu od jego poinformowania przez konsumenta. W przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą.

PRZEDTERMINOWA SPŁATA KREDYTU A PROWIZJA NALEŻNA KREDYTODAWCY

Zgodnie z art. 16 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE, w przypadku przedterminowej spłaty kredytu kredytodawcy przysługuje sprawiedliwa i obiektywnie uzasadniona rekompensata za ewentualne koszty bezpośrednio związane z przedterminową spłatą kredytu, pod warunkiem że przedterminowa spłata przypada na okres, w którym stopa oprocentowania kredytu jest stała.

Rekompensata ta nie może przekraczać 1% spłacanej przed terminem części kwoty kredytu, jeżeli okres pomiędzy przedterminową spłatą a uzgodnionym wygaśnięciem umowy o kredyt przekracza jeden rok. Jeżeli okres ten nie przekracza jednego roku, rekompensata nie może przekraczać 0,5% spłacanej przed terminem części kwoty kredytu.

Kredytodawca może zastrzec w umowie o kredycie konsumenckim prowizję za spłatę kredytu przed terminem.

Na gruncie polskich przepisów ustawy o kredycie konsumenckim kredytodawca może zastrzec w umowie prowizję za spłatę kredytu przed terminem, pod warunkiem że ta spłata przypada na okres, w którym stopa oprocentowania kredytu jest stała, a kwota spłacanego w okresie dwunastu kolejnych miesięcy kredytu jest wyższa niż trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski", z grudnia roku poprzedzającego rok spłaty kredytu.

Prowizja za spłatę kredytu przed terminem nie może przekraczać 1% spłacanej części kredytu, jeżeli okres między datą spłaty kredytu a terminem spłaty kredytu przekracza jeden rok.

W przypadku, gdy okres kredytowania nie przekracza jednego roku, prowizja za spłatę kredytu przed terminem nie może przekraczać 0,5% spłacanej części kwoty kredytu. Dodatkowo prowizja nie może być wyższa niż wysokość odsetek, które konsument byłby zobowiązany zapłacić w okresie między spłatą kredytu przed terminem, a uzgodnionym terminem zakończenia umowy, a także nie może być wyższa niż bezpośrednie koszty kredytodawcy związane z tą spłatą.

W art. 50 ust. 2 i 3 ustawy o kredycie konsumenckim określono maksymalną wysokość prowizji przysługującej kredytodawcy w przypadku dokonania przez konsumenta przedterminowej spłaty kredytu. Maksymalna stawka prowizji za przedterminową spłatę kredytu została zróżnicowana w zależności od długości okresu przypadającego między datą spłaty kredytu a terminem jego spłaty ustalonym w umowie.

Prowizja za spłatę kredytu przed terminem nie przysługuje kredytodawcy w przypadku umów:
1) kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym,
2) w których spłata została dokonana zgodnie z umową ubezpieczenia zawartą w celu zabezpieczenia spłaty kredytu.

Obowiązki kredytodawcy związane z przedterminową spłatą kredytu

Kredytodawca jest zobowiązany do rozliczenia z konsumentem kredytu w terminie 14 dni od dnia dokonania wcześniejszej spłaty kredytu w całości.

ROSZCZENIA I SPORY KONSUMENCKIE

Konsumentowi przysługuje prawo dochodzenia roszczeń o wykonanie zobowiązania od kredytodawcy.

Przepisem art. 59 ustawy o kredycie konsumenckim implementowano postanowienia art. 15 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE, zgodnie z którym w przypadku, gdy towary lub usługi objęte umową o kredyt wiązany nie zostały dostarczone lub zostały dostarczone jedynie w części lub nie są zgodne z umową dotyczącą ich dostawy, konsument ma prawo dochodzić swoich uprawnień wobec kredytodawcy, jeżeli dochodzenie praw przysługujących konsumentowi zgodnie z przepisami lub umową dostawy towarów lub świadczenia usług wobec dostawcy nie odniosło skutku. Państwa członkowskie zostały uprawnione do określenia zakresu i warunków, na jakich można skorzystać z tych środków prawnych.

Konsument może dochodzić swoich roszczeń wobec kredytodawcy z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez sprzedawcę lub usługodawcę dopiero po bezskutecznym żądaniu wykonania tego zobowiązania skierowanym do sprzedawcy lub usługodawcy.

„Konsument może dochodzić swoich roszczeń wobec kredytodawcy z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez sprzedawcę lub usługodawcę dopiero po bezskutecznym żądaniu wykonania tego zobowiązania skierowanym do sprzedawcy lub usługodawcy."

Z postanowień art. 59 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim wynika, że muszą zachodzić łącznie dwie przesłanki spośród trzech wymienionych w tym przepisie, aby konsument mógł skierować swoje roszczenia wobec kredytodawcy. Konsument może skierować swoje roszczenia wobec kredytodawcy w jednym z niżej wymienionych przypadków:

1) sprzedawca lub usługodawca nie wykonał zobowiązania wobec konsumenta, a żądanie przez konsumenta wykonania tego zobowiązania nie było skuteczne, albo
2) sprzedawca lub usługodawca nienależycie wykonał zobowiązanie wobec konsumenta,
3) żądanie przez konsumenta wykonania tego zobowiązania nie było skuteczne.

Uprawnień do żądania wykonania zobowiązania z tytułu kredytu konsumenckiego nie można wyłączyć, ponieważ zgodnie z art. 385^3 K.c. takie klauzule lub postanowienia umowne uznane byłyby za niedozwolone. Za klauzule abuzywne uznać należy te, które w szczególności:

1) wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania,
2) przewidują obowiązek wykonania zobowiązania przez konsumenta mimo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta.

Konsument może żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania umowy. W razie niemożności wykonania świadczenia zastępczego klient może żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania umowy, chyba że niemożność wykonania świadczenia zastępczego jest spowodowana wyłącznie:

1) działaniami lub zaniechaniami osób trzecich, nieuczestniczących w wykonywaniu świadczenia zastępczego, jeżeli tych działań lub zaniechań nie można było przewidzieć ani uniknąć, albo
2) siłą wyższą.

KWOTOWE OGRANICZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI KREDYTODAWCY

Konsument może dochodzić swoich roszczeń od kredytodawcy w przypadku, gdy sprzedawca lub usługodawca nie wykonał lub nienależycie wykonał zobowiązanie wobec konsumenta, a żądanie przez konsumenta – skierowane do sprzedawcy lub usługodawcy – wykonania tego zobowiązania nie było skuteczne. Odpowiedzialność kredytodawcy ma zastosowanie nie tylko w sytuacjach, w których między kredytodawcą a sprzedawcą (usługodawcą) istnieje więź prawna, ale również w sytuacjach, w których kredytodawcy nie łączy ze sprzedawcą (usługodawcą) jakakolwiek relacja prawna. W piśmiennictwie ocenia się, że wobec braku jasnego rozstrzygnięcia ustawodawcy, za najbardziej prawdopodobną można uznać kwalifikację relacji prawnej między kredytodawcą a sprzedawcą (usługodawcą) jako solidarności nieprawidłowej (*in solidum*).

Odpowiedzialność kredytodawcy jest ograniczona do wysokości udzielonego konsumentowi kredytu. W przypadku udzielenia konsumentowi kredytu w walucie innej niż waluta polska, ustalenie kwotowej granicy odpowiedzialności kredytodawcy powinno następować z uwzględnieniem postanowień art. 6 ustawy o kredycie konsumenckim.

Wartość kwoty kredytu konsumenckiego udzielanego w walucie innej niż waluta polska stanowi równowartość kwoty kredytu wyrażoną w walucie polskiej, ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy.

„Wartość kwoty kredytu konsumenckiego udzielanego w walucie innej niż waluta polska stanowi równowartość kwoty kredytu wyrażoną w walucie polskiej, ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy."

Ewentualne późniejsze zmiany kursu waluty nie będą miały wpływu na podwyższenie lub obniżenie kwotowej granicy odpowiedzialności kredytodawcy. W szczególności nie będą uwzględniane kursy walutowe obowiązujące w momencie spełnienia się przesłanek warunkujących odpowiedzialność kredytodawcy, a określone w art. 59 ust. 1 komentowanej ustawy.

SANKCJE ZA NARUSZENIE PRZEPISÓW USTAWY

W przypadku naruszenia przez kredytodawcę przepisów ustawy o kredycie konsumenckim zastosowanie znajduje sankcja kredytu darmowego.

Jej zastosowanie uzależnione jest oczywiście od określonych zachowań kredytodawcy przewidzianych w art. 45 i 46 ustawy o kredycie konsumenckim. Istotą sankcji jest pozbawienie kredytodawcy prawa do pobierania odsetek i innych opłat określonych w umowie z tytułu udzielonego kredytu (z wyjątkiem opłat związanych z ustanowieniem zabezpieczenia i ubezpieczenia kredytu).

W przypadku naruszenia przez kredytodawcę art. 29 ust. 1, art. 30 ust. 1 pkt 1–8, 10, 11, 14–17 i art. 31–33 ustawy o kredycie konsumenckim, konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy w terminie i w sposób ustalony w umowie. Jeżeli kredytodawca w umowie nie określił zasad i terminów spłaty kredytu, konsument zwraca kredyt w równych ratach, płatnych co miesiąc od dnia zawarcia umowy. W przypadku, gdy umowa o kredyt konsumencki nie przewiduje terminu spłaty kredytu, konsument zwraca kredyt w terminie:

1) pięciu lat – w przypadku kredytów konsumenckich do wysokości 80 000 zł,
2) dziesięciu lat – w przypadku kredytów konsumenckich powyżej 80 000 zł.

W przypadku naruszenia przez kredytodawcę art. 35 ustawy o kredycie konsumenckim, konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, zwraca kredyt bez odsetek i innych kosztów kredytu należnych kredytodawcy za okres 4 lat poprzedzających dzień złożenia tego oświadczenia i w sposób ustalony w umowie.

Sankcja kredytu darmowego grozi w szczególności za:

1) niedochowanie formy pisemnej lub innej szczególnej formy przewidzianej dla umowy o kredyt konsumencki,
2) pominięcie w treści umowy o kredyt konsumencki istotnych jej postanowień, np. danych konsumenta, kredytodawcy oraz pośrednika kredytowego; dotyczących rodzaju kredytu, okresu kredytowania, informacji o całkowitej kwocie kredytu,
3) pominięcie dodatkowych informacji w treści umowy o kredyt wiązany (dotyczących opisu towaru lub usługi oraz ceny nabycia towaru lub usługi),
4) pominięcie w umowie o kredyt konsumencki w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym istotnych postanowień, np. dotyczących limitu kredytu, całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta lub informacji o możliwości żądania w dowolnym momencie spłaty pełnej kwoty kredytu przez konsumenta,
5) pominięcie istotnych postanowień w umowie o kredyt konsumencki przewidującej odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty w przypadku, gdy konsument zwleka ze spłatą zadłu-

żenia wynikającego z umowy o kredyt, np. dotyczących opisu towaru lub usługi oraz ceny nabycia towaru lub usługi.

W celu skorzystania przez konsumenta z sankcji kredytu darmowego konieczne jest złożenie przez konsumenta pisemnego oświadczenia skierowanego do kredytodawcy o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego.

„W celu skorzystania przez konsumenta z sankcji kredytu darmowego konieczne jest złożenie przez konsumenta pisemnego oświadczenia skierowanego do kredytodawcy o skorzystaniu z sankcji kredytu darmowego."

Niezależnie od powyższego konsument, który uważa, że zawarta przez niego umowa o kredyt konsumencki niedostatecznie zabezpiecza jego faktyczny lub prawny interes może zwrócić się do instytucji, które zostały powołane do ochrony jego praw, tj. do miejskiego lub powiatowego rzecznika konsumentów, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także do innych podmiotów, których zakres działania obejmuje również kwestie związane z umowami zawieranymi z udziałem konsumentów, takich jak: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Związek Banków Polskich, a także do organizacji społecznych (Federacja Konsumentów, Stowarzyszenie Konsumentów Polskich).

Jednocześnie w każdym przypadku powstania sporu, konsument może skorzystać z przysługujących mu uprawnień, w tym prawa do sądu.

Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
Skr. poczt. nr 419, 00-950 Warszawa 1
Tel. (+48) 22 262 50 00
Fax (+48) 22 262 51 11
knf@knf.gov.pl
www.knf.gov.pl

ISBN 978-83-63380-57-1